

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Ne Getiriyor?²

Uzun süredir gündemde olan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 20 Mart 2012 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından onaylandı. Bu yazının amacı söz konusu kanunun getirdiği olumlu değişiklikleri ve eksiklikleri özetlemektir. Elbette yasal düzenlemelerin kadına yönelik şiddeti önlemek için yeterli olmadığı gözden uzak tutulmamalıdır.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1131/Ulker+Sener>

² Kadın Dayanışma Vakfı'ndan Ebru Hanbay Çakır'a desteklerinden dolayı teşekkürler.

Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele çerçevesinde son dönemde iki önemli düzenleme TBMM tarafından kabul edilmiştir. Bunlardan ilki Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi³, diğeri ise 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun' dur. 20 Mart 2012'de Cumhurbaşkanı tarafından onaylanan 6284 sayılı yasa, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Yasa' nın eksiklikleri üzerinden gündeme gelmiştir. 6284 sayılı Yasa önemli değişiklikler içermektedir. Ancak bu değişikliklere geçmeden önce Yasa' nın hazırlık sürecine bakmak yararlı olacaktır.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun son dönem çıkan yasaların ve kararnamelerin tersine geniş bir kesim tarafından tartışıldı. Kadın örgütleri yasanın hazırlanma sürecinde aktif olarak yer aldı. Türkiye'de ilk defa 242 kadın örgütü "Şiddete Son Platformu" çatısı altında bir yasa metni üzerinde çalışma yürütüp taleplerini ortaklaştırdı, Aile ve Sosyal Politika Bakanlığı ile müzakere etti. 6284 sayılı Kanun kadın örgütlerinin tüm taleplerini karşılamasa da ileriye dönük olumlu adımları içermektedir.

Yeni Yasa' nın getirdiği olumlu değişiklikler

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile karşılaştırıldığında 6284 sayılı Yasa' nın önemli iyileştirmeler sağladığı görülmektedir:

- 1- Yasa' nın amacı ve kapsamı, 4320 sayılı Yasa' ya göre daha net ve geniş bir şekilde tanımlandı. Evli olan, olmayan kadın ayrımı ortadan kaldırıldı. Yasa' da Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi' ne atıfta bulunulması, uluslararası belgelerin kadına yönelik şiddette dayanak oluşturması anlamında önemlidir. Ayrıca "ev içi şiddet", "kadına yönelik şiddet" ve "şiddet" tanımları ayrıntılı olarak yapıldı ve şiddetin "kamusal ve özel alanda" meydana geldiği ifadesi Yasa' da yer aldı.
- 2- Kadınların başvurularını yaptıkları her bir birimin görev ve sorumlulukları yasada açık bir biçimde tanımlandı. Kadın ilk başvurusunu ister kolluğa ister adli makamlara ya da Aile ve Sosyal Politika Bakanlığı' na yapmış olsun her bir birimin alacağı acil tedbirlere Yasa' da yer verildi. Ancak geçmiş deneyimler bu konuda temkinli olmayı gerektiriyor. 4320 sayılı Yasa' nın çıkmasını takiben ilgili kamu kurumlarının kadına ve çocuğa yönelik şiddet konularında görev ve sorumluluklarının kapsamlı ve ayrıntılı bir biçimde yer aldığı 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi çıkarılmış, ardından Başbakanlık Genelgesi' nde yer alan görevlerin etkin uygulanması için İçişleri Bakanlığı Genelgesi yayınlanmıştır. Genelgelerin uygulanmasında yaşanan sıkıntılar göz önünde bulundurulduğunda, kurumların yapacağı acil görevlerin yasada yer almasının tek başına bu tedbirlerin yerine getirilmesini-uygulanmasını beraberinde getirmeyeceği açıktır. Uygulamaların etkin olabilmesi için bağımsız bir biçimde izleme ve değerlendirme yapacak mekanizmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ne yazık ki Yasa' da böylesi bir mekanizma tanımlanmamıştır.
- 3- Şiddet Önleme ve izleme Merkezlerinin açılması Yasa' da yer alan bir diğer olumlu düzenlemedir. Yedi gün 24 saat hizmet verecek bu merkezlerde şiddete karşı koruyucu ve önleyici hizmetlerin yerine getirilmesi hedeflenmektedir.

³ Kadına Yönelik Şiddet ve Ev içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi 24 Kasım 2011 tarihinde Türkiye tarafından kabul edildi. Sözleşme bu güne kadar bu alanda çıkarılan düzenlemeleri, eylem programlarını, bildirgeleri, tavsiye kararlarını baz alması anlamında önemlidir.

Öte yandan Aile ve Sosyal Politika Bakanlığının hizmet kurumları konusunda kafası karışık gibi görünmektedir. Bir taraftan varolan hizmet merkezlerinin (Aile Danışma Merkezi, Gençlik Merkezi, Toplum Merkezi vb.)⁴ tek bir birim altında toplanmasından bahsedilmekte; çocuk, yaşlı, özürlü, aile ve toplum ve kadınlara yönelik hizmetlerin Sosyal Hizmet ve Rehabilitasyon Merkezleri (SHRM) tarafından yürütüleceği ifade edilmekte, Aile Sosyal Destek Programı (ADSEP) adı altında her aileye bir sosyal çalışmacı atanacağı söylenmekte⁵, diğer taraftan kadına yönelik aileiçi şiddetle mücadele çerçevesinde yeni Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri tanımlanmakta ve açılması öngörülmektedir. Tüm bu farklı yapılanmalar; SHRM, ADSEP, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri arasındaki ilişki nasıl kurulacak, birbirine paralel yapılanmalar mı oluşturulacak? Her biri farklı işler mi yapacak? Hizmetler birbirini tamamlayan hizmetler midir? Nasıl bir koordinasyon mekanizması düşünüyor? Şiddet Önleme Merkezi çalışanları ile ADSEP çalışanlarının çakışma alanları nasıl yönetilecek? Vb. sorular cevap beklemektedir.

- 4- Yasa’ da mahkemenin aldığı kararlara uymayan kişiye yönelik caydırıcı hükümlere de yer verilmiştir. Örneğin koruma kararını ihlal eden bireye iddianame hazırlanmaksızın üç günden on güne kadar zorlama hapsi uygulanabilecek.
- 5- Yasa’ da ifade edilen bir diğer olumlu husus da mülki amirler tarafından koruyucu uygulamalar çerçevesinde şiddete maruz kalan kadınlara sosyal yardım verileceğidir. Uygulamada eğer kadın sığınmaevinde kalıyorsa sığınmaevi üzerinden başvuru yapılarak SYDV’den yardım alması sağlanıyordu. Bu madde ile sığınmaevinde kalmayan şiddet mağduru kadınlar da sosyal yardımlardan yararlanabilecekler. Eğer etkin uygulanabilirse bu, ekonomik nedenlerden dolayı şiddet döngüsünün içinde kalan kadınların hayatlarını kolaylaştırıcı bir işlev görecektir.

Eksiklikler

Yasanın birkaç noktada temel eksiklikleri bulunmaktadır:

- 1- Yasa’ ya ilişkin temel eleştirilerden biri isimlendirmeye ilişkindir. Şiddetle mücadelenin “Ailenin korunması” çerçevesinde ele alınması bireyi ve bireyin haklarını ikincil kılmaktadır. Bu eğilim son zamanlarda yapılan tüm düzenlemelerde kendisini açığa vurmaktadır. 2011 seçimlerinden sonra Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı yerine Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın kurulması ve kadınlara ilişkin yürütülen tüm çalışmalar ve söylemlerde sık sık vurgulanan kadının yerini aile olarak gören politikalar ile de çok ilişkilidir. Bu, kadın hareketinin, devletin/hükümetin aileyi merkeze koyan politikalarına karşı yürüteceği mücadele açısından da önem taşıyan bir noktadır.
- 2- Yasa’ nın hangi kadınları kapsayacağı meselesi de bir diğer sorun alanıdır. Yasa’ nın hazırlanışı, komisyon ve genel kurul aşamalarında bu konu birçok kez tartışılmış ve kadın örgütlerinin ısrarlı talepleri ile son halini almıştır. Yasa’ da yer alan “Şiddete uğrayan ve uğrama ihtimali bulunan kadınların...” ifadesi, geniş bir çerçeveyi ifade edebilecek olumlu bir tanımlama sayılabilir. Ancak bu tanımın Yasa kapsamında açık bir şekilde ifade edilmeyen lezbiyen, biseksüel vb. bireyleri kapsayabilmesi yargıçların “iyi niyetli” iradesini ve yorumunu gerektirmektedir. Bunun hakimlerin yorum ve kişisel iradelerine bırakılmış olması ise Yasa’ nın tanımının belirsizliğini ortaya koymaktadır.

⁴ SHÇEK Stratejik Eylem Planı, 2010-2014

⁵ “Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması”, Aile ve Sosyal Politika Bakanlığı, Yoksullukla Mücadele Konferansı, 2011 Ankara

- 3- Yasa’ da, Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ nde toplumsal cinsiyet ve kadınlara karşı toplumsal cinsiyet temelli şiddet ayrıntılı bir biçimde tanımlanmış olmasına, ayrıca kadın örgütlerinin ve muhalefet milletvekillerinin taleplerine rağmen “Toplumsal Cinsiyet” tanımının yer almamış olması bir diğer eksikliklerdir. Toplumsal cinsiyet alanında çeşitli kesimlere yönelik farklı eğitim ve proje çalışmaları yapan Hükümetin Yasa’ da bu kavrama yer vermek istememesi şüphesiz sorunlu bir yaklaşımdır.
 - 4- Gördüğü şiddet nedeniyle çeşitli kurumlara başvuran kadınlara buralarda uzlaşma, arabuluculuk önerilmeyeceğine yönelik açıkça yer alması istenen düzenleme ise Yasa’ da yer bulamamıştır. Hükümet buna gerekçe olarak uzlaşma ve arabuluculuğa yönelik ayrı bir yasa yapma sürecinde olduğunu göstermiştir. Bu durum şiddet gören kadın ve kız çocuklarının aileleri ile barıştırılmak adına şiddet gördüğü kişilere teslim edilme uygulamasının devam edeceğine yönelik kaygıyı güçlendirmektedir.
 - 5- Sığınmaevleri kadına yönelik şiddetle mücadelede en önemli araçlardandır. Bilindiği üzere nüfusu 50 bini geçen tüm yerleşim birimlerinde 2005 yılında çıkarılan Belediye Yasası ile belediyelere sığınmaevi açma zorunluluğu getirilmişti. Ancak belediyeler tarafından bu düzenlemeye uyulmadığı bilinmektedir. Türkiye’de halihazırda bulunan sığınmaevlerinin sayısı yetersizdir ve buralarda sunulan hizmetin niteliği ve niceliğine ilişkin temel sorunlar bulunmaktadır (Çalışanlar, fiziki koşullar, bakış açısı, sunulan hizmetlerin yetersizliği, kaynak sıkıntısı vb.). Türkiye’de 2008 verilerine göre 54 sığınmaevi bulunmaktaydı. Şu anda devletin, yerel yönetimlerin ve bağımsız örgütlerin işlettiği sığınmaevleri de dahil olmak üzere sığınmaevi sayısı 84’dür⁶.
- Yasa’ da merkezi hükümete sığınmaevi sayısını artırmak, verilen hizmeti iyileştirmek vb. herhangi bir görev verilmemiştir. Ayrıca “sığınmaevi” kavramı hiçbir biçimde kullanılmamış “barınma imkanı” sağlamak gibi genel bir tanım kullanılmıştır. Bu önemlidir çünkü sığınmaevleri ihtisaslaşmış yapılardır ve şiddete maruz kalan kadınlara şiddetsiz bir hayat kurmak için destek veren merkezlerdir. “Barınma” kavramı bu hizmetleri kapsamamakta, dışarıda bırakmaktadır.
- 6- Yasa’ da düzenlemelere ilişkin eksiklikler de bulunmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınları istihdama yönlendirmek amacıyla kreş imkanı sunulacağı Yasa’ da ifade edilmektedir. Kadın çalışmıyorsa ve iş arıyorsa 4 ay, çalışmaya başladıysa 2 ay devlet tarafından çocukların kreş ücretinin karşılanacağı ifade edilmektedir. Kreş imkanının süresi kadının elde ettiği gelire göre belirlenmelidir. Eğer kadın asgari ücretli bir işte çalışıyorsa süre belirtilmeden kreş hizmeti devlet tarafından verilmelidir; ancak bu şekilde istihdamda süreklilik sağlanabilir.
 - 7- Ücretsiz çocuk bakımının kısa bir süreliğine verilmesi kadınları şiddetten korumak için hazırlanan Yasa’ ya ilişkin bütçenin kısıtlılığının göstergesidir. Bu kısıtlamanın örneklerinden biri de “Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin” kuruluşuna yönelik yapılan değişikliklerdir. Açılacak bu merkezlerin ilk iki yıl içinde, seçilecek illerde pilot uygulamasının başlaması öngörülmektedir. Bu merkezler için Bakanlıkça (ASPB) hazırlanan tasarıda talep edilen kadro sayısı 5577 iken, meclis sürecinde bu sayı (Maliye Bakanlığının uyarısı ile) 362’ye indirilmiştir.

⁶ Ancak bir dönem belediyeler tarafından işletilen sığınmaevlerinin SHÇEK’e devredildiği bilinmektedir. Bu nedenle sayı konusunda temkinli olmak gerekiyor.

Sonuç:

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, gerek yapılış sürecindeki katılımcı boyutuyla gerekse içerdiği hükümlerle olumlu bir adım olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu güne kadar yaşananlar Türkiye’de yapılan yasal değişikliklerin, ne kadına yönelik aile içi şiddetin önünü almada, ne de kadın cinayetlerini durdurmada yeterli olmadığını göstermiştir. Son 10 yılda Türk Ceza Kanunu’nda, Medeni Kanun’da değişiklikler yapılmış, 4320 sayılı Yasa çıkarılmış, genelgeler yayınlanmıştır. Ancak bu düzenlemelere rağmen sorun tüm yakıcılığı ile devam etmektedir. Bu nedenle asıl belirleyici olan yasalar değil, yasaların uygulanması ve uygulanmasını olanaklı kılan toplumsal-kültürel normlar ve yapılanma, eğitim ve istihdam gibi alanlarda yapılan düzenlemelerin kadınları ne ölçüde güçlendirdiği, toplumu kadın erkek eşitliğinin sağlanması noktasında ne kadar dönüştürdüğüdür. Kanunlardan, mevzuattan bağımsız olarak Hükümetin işin bu boyutlarını da dikkate alan uzun vadeli bir program tasarlamasına gerek bulunmaktadır.